

גנות הכעס

בפרשתנו אנו קוראים על משה שיצא לקדם את פני הלוחמים, ששבו משדה הקרב, לאחר שנלחמו בשליחותו נגד המדיינים. להפתעתו גילה משה, שלוחמיו מילאו אחר חלק מהוראותיו "וַיַּהֲרֹגוּ כָּל זָכָר" (לא, ז), אך עם זאת "וַיִּשְׁבּוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת נְשֵׁי מִדְיָן וְאֶת טַפָּם" (פסוק ט). בעקבות השינוי מציוויו, למראה גדודי הנשים השבויות, "וַיִּקְצֹף מֹשֶׁה עַל פְּקוּדֵי הַחֵיל... וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מֹשֶׁה: הַחַיִּיתֶם כָּל נְקֵבָה. הֵן הִנֵּה הָיוּ לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל בְּדָבָר בְּלָעַם לְמַסָּר מֵעַל בְּה' עַל דְּבַר פְּעוֹר וַתְּהִי הַמַּגֵּפָה בְּעַדַת ה'". (פסוקים יד-טז)

הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם

משה כעס עליהם, על שפעלו בניגוד ליעדי המלחמה ומטרותיה. בני ישראל לא יצאו להילחם כדי "להגן על הבית", אלא כדי לנקום במדיינים, שכמעט והמיטו עליהם שואה רוחנית. משה הופתע כיצד פרח מזיכרונם שהמדיינים הפקירו את בנותיהם ונשותיהם, כדי להחטיא את עם ישראל, ועל כן מתבקש היה שיהרגו גם את הנשים, שהיוו את זרע הפורענות של המתירנות.

ולא זו בלבד שהותירו אותן בחיים, אלא שהביאו אותן למחנה ישראל כשבויות מלחמה. אמנם בני ישראל ניצחו בקרב, והרסו את ערי המדיינים, אולם הניצחון האמיתי לא היה שלהם, אלא של אויביהם, בהותרת המתירנות על תילה. בכך הצליחו להכניס את נשותיהם למחנה ישראל ולהחטיאם.

ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא

קצפו של משה יצא עליהם בנוכחות אלעזר הכהן ונשיאי העדה. הם יצאו עמו לקבל את פני הלוחמים. בעיצומו של המעמד המביש החל משה להורות להם, כיצד עליהם לנהוג עם השלל שנלקח. מה לעשות עם הבגדים, עם כלי העור וכלי העץ.

לפתע, נשמע קולו של אלעזר, כפי שכתוב: "וַיֹּאמֶר אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶל אַנְשֵׁי הַצָּבָא הַבָּאִים לְמִלְחָמָה: זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה" (פסוק כא). ללא שיהוי רב נטל אלעזר את שרביט הדיבור והחל להסביר לאנשי הצבא, כיצד יש לטפל בכלי הנכרים ואיך להכשירם.

כיצד העז אלעזר לעשות מעשה כה חמור ולהורות הלכה בפני משה רבו, מעשה שעליו חייבים עונש מיתה?

כל אדם שכועס, חכמתו מסתלקת ממנו

בני ישראל חיכו לשמוע את דברי משה, ולפתע ראו שקולו נדם, המילים נעתקו מפיו. שתיקתו היתה באונס, הוא לא יכל להמשיך וללמד את הלכות הכשרות, כיצד יש נהוג בכלים, שהביאו איתם. העם צפה במחזה נדיר, כיצד נאבק פתאום משה עם זכרונו, שבגד בו.

מה פשרה של שתיקה זו? מבארים חז"ל: "ריש לקיש אמר: כל אדם שכועס, אם חכם הוא - חכמתו מסתלקת ממנו, אם נביא הוא - נבואתו מסתלקת ממנו. אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו - ממה. דכתיב: 'ויקצף משה על פקודי החיל...' וכתוב 'ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה זאת חקת התורה אשר ציווה ה' את משה...' מכלל דמשה איעלם מיניה" (פסחים סו ע"ב).

חז"ל מותחים קו ישיר בין כעסו של משה לבין התוצאה, שנתעלמו ממנו הלכות כשרות. וכל זאת על אף שכעס על מעשה חמור שעשו הלוחמים.

מבאר רבי חיים שמואלביץ, בספרו 'שיחות מוסר': "מלבד העונשים הבאים על הכעס, גורם הכעס לאדם לירד ממדרגתו ולאבד את מעלותיו הרוחניות". ובהמשך כותב: "וברגע שנולדה באדם מידה כזו, הרי בו ברגע חכמתו מסתלקת ממנו, ואין זה בתורת עונש, אלא כמש"נ לעיל שכך טבעה של מידה רעה, שמברחת את החכמה".

למרות שכעסו של משה לא היה כשל כל אדם, ובוודאי היה עדין ביותר, וללא ספק היה נקי מביטויי זעם מכוערים, זה אירע גם לו.

office@shaalti.co.il – **לתגובות**

להזמנת ההרצאה 'שבת חלום', בנייד – 052-9453811

הכותב: הרב חגי ולוסקי – מרצה ומחבר סדרת הספרים 'תורתך שאלתי' על התורה, רב המכר 'כי ישאלך' – על הגדה של פסח, 'מה שאלתך' – על מגילת אסתר.